JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
NIAL FENNELLY
23 päivänä maaliskuuta 2000 *

I Asiaan liittyvä lainsäädäntö ja tosiseikasto

1. Belgian kuningaskunnasta tulleessa ennakkoratkaisupyynnössä on kysymys Cidrerie Ruwet SA:n pyrkimyksestä estää Cidre Stassen SA:ta (jota tukee H. P. Bulmer Ltd, siihen sidossuhteessa oleva yhtiö) markkinoimasta Belgian oikeuden vastaisesti siideriä, joka on pakattu 0,33 litran pulloihin. Esitetyt ennakkoratkaisukysymykset liittyvät pullojen tilavuuden yhdenmukaistamisesta annettujen direktiivien ja EY:n perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklan (joista on muutettuina tullut EY 28 ja EY 30 artikla) tulkintaongelmiin.

2. Tiettyjä valmispakkauksiin pakattavia tuotteita varten hyväksytyistä nimellismääristä ja nimellistilavuuksista 16.2.1982 tehdyn kuninkaan päätöksen [1] (jäljempänä kuninkaan päätös) mukaan tiettyjä tuotteita, mukaan lukien 0,33 litran valmispakkauksiin pakatut siiderituotteet, ei voi saattaa myyntiin, ellei niitä — muun muassa — ole tarkoitettu ainoastaan kaupallisiin tarkoituksiin (katso kuninkaan päätöksen 1 ja 3 pykälä). Tämän päätöksen tarkoituksena on saattaa neuvoston direktiivin 75/106/ETY, [2] sellaisena kun se on muutettuna neuvoston direktiivillä 79/1005/ETY, [3] säännökset osaksi Belgian oikeusjärjestystä.

3. Kuninkaan päätöksessä asetetusta kiellosta huolimatta Cidre Stassen on myynyt siiderituotteita vähittäismyyntiin (supermarketeihin) 0,33 litran pulloissa, vaikka niiden myynti on Belgiassa sallittu ainoastaan nk. "horeca"-alalle (hotellit, ravintolat, kahvilat). Oikeuttamisperusteena Cidre Stassen vetoaa siihen, että ulkomaalaiset siideriä valmistavat yhtiöt ovat jo jonkin aikaa maahantuoneet 0,33 litran pulloihin pakattua siideriä koko Euroopan yhteisön alueella ja erityisesti Belgiassa, minkä johdosta se alkoi tuoda Belgiaan 0,33 litran pulloihin pakattua siideriä, ja ryhtyi myöhemmin tuottamaan 0,33 litran pulloihin pakattua siideriä, jotka oli tarkoitettu hotelleille ja ravintoloille. Cidrerie Ruwet vaati 29.5.1998 päivätyllä kirjeellään Cidre Stassenia lopettamaan kyseisen myynnin.

4. Cidre Stassen katsoi vastauksessaan, että joko direktiiviä ei ole saatettu asianmu-

* Alkuperäinen kieli: englanti.

1 — Moniteur Belge 12.3.1982.

2 — Tiettyjen nesteiden pakkaamista valmispakkauksiin tilavuuden mukaan koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 19 päivänä joulukuuta 1974 annettu neuvoston direktiivi 75/106/ETY (EYVL L 42, s. 1).

3 — Tiettyjen nesteiden pakkaamista valmispakkauksiin tilavuuden mukaan koskeva jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun neuvoston direktiivin 75/106/ETY muuttamisesta 23 päivänä marraskuuta 1979 annettu neuvoston direktiivi 79/1005/ETY, (EYVL L 308, s. 25).

kaisesti osaksi Belgian oikeusjärjestystä tai että itse direktiivi oli perustamissopimuksen 30 artiklan vastainen ja näin ollen pätemätön. Cidre Stassen ja H.P. Bulmer nostivat ennalta ehkäisevän kanteen (jäljempänä ensimmäinen kanne) Belgian valtiota vastaan Tribunal de première instance de Bruxellissa. Myös Cidrerie Ruwet osallistui tämän kanteen nostamiseen. Niiden tavoitteena oli saada välipäätös, ennakkoratkaisupyyntö kuninkaan päätöksen yhteisön oikeuden mukaisuudesta ja lausunto, jossa muun muassa todettaisiin, että 0,33 litran vetoisten siideripullojen tuotanto, tuonti ja markkinoille saattaminen Belgian alueella ei riko kuninkaan päätöstä silloin, kun sitä tulkitaan yhteisön oikeuden määräysten ja periaatteiden mukaisesti.

5. Belgian valtio väitti ensimmäisen kanteen yhteydessä, että sen jälkeen kun direktiivin 75/106/ETY 4 artiklan 2 kohta oli kumottu direktiivillä 79/1005/ETY, direktiivi ei enää ollut täydellinen harmonisointidirektiivi vaan valinnainen harmonisointidirektiivi. Belgian valtio vetosi komission kantaan, jonka mukaan tämä valinnainen harmonisointi antaisi jäsenvaltioille mahdollisuuden sallia muiden kokojen ja tilavuuksien käyttö. Ne jäsenvaltiot, jotka eivät sitä salli, voivat kuitenkin kieltää direktiivissä määriteltyjen standardien vastaisten tavaroiden maahantuonnin.[4] Tämä kanta on perusteltu, kun tavoitteena on mahdollistaa pienten ja keskisuurten yritysten toiminnan jatkuminen kansallisilla markkinoilla ja samalla tapahtuva siirtyminen kohti täydellistä yhdenmukaisuutta. Belgian valtio ymmärsi komission kannan tarkoittavan sitä, että jäsenvaltio, joka on sallinut ainoastaan direktiivin asettamat standardit, oli yhdenmukaistanut säännöstönsä täydellisesti, eikä Cassis de Dijon -oikeuskäytäntöä voida näin soveltaa.[5] Tämän lisäksi Belgian valtio väittää, että kyseinen lainsäädäntö ei ole suhteellisuusperiaatteen vastainen, koska vaatimus tiettyjen standardoitujen nimellismäärien noudattamisesta on tarkoituksenmukaisin keino antaa kuluttajalle mahdollisuus vertailla valmispakkauksissa myytävien tuotteiden hintoja, erityisesti ennen myyntihinnan ja määrää kohti lasketun hinnan ilmoittamisvelvollisuuden käyttöönottoa.

6. Useita päiviä ensimmäisen kanteen käsittelyn alkamisen jälkeen Cidrerie Ruwet nosti puolestaan kanteen Cidre Stassenia vastaan Tribunal de commerce de Bruxellesissä (jäljempänä kansallinen tuomioistuin), vaatien, että tämä tuomioistuin toteaa, että sillä, että Cidre Stassen markkinoi Belgiassa 0,33 litran pulloissa yleisesti myytäväksi tarkoitettuja kyseisessä maassa valmistamiaan, erityisesti "Pêche"-, "Classique"-, "Passion Lime"- ja "Woodpecker"-merkkistä siideriä, rikotaan kuninkaan päätöstä ja näin rikotaan hyvää kauppatapaa siten kuin se on määritelty 14.7.1991 annetun lain Loi sur les Pratiques du Commerce et sur l'Information et la Protection des Consommateurs 93 pykälässä (kansallinen kauppatapaa, kuluttajansuojaa ja kuluttajanvalistusta koskeva laki). Cidrerie Ruwet vaati tuomioistuinta määräämään Cidre Stassenin lopettamaan sakon uhalla näiden pullojen kaikenlaisen markkinoinnin Belgiassa.

4 — Euroopan parlamentin kysymys nro 1176/81 ja komission vastaus, EYVL 1982, C 92, s. 2.

5 — Asia 120/78, Rewe v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein, tuomio 20.2.1979 (Kok. 1979, s. 649, Kok. Ep. IV, s. 403, jäljempänä Cassis de Dijon -tapaus).

7. Kansallinen tuomioistuin toi esille, että direktiivin 79/1005/ETY säätämä siirtymäaika oli kestänyt 20 vuotta, eikä jäsenvaltioiden toisistaan eroavan lainsäädännön yhdenmukaistamista ole vieläkään saavutettu.

8. Tällä välin tilanne on muuttunut huomattavasti. 0,33 litran pakkaus on tullut yhä suositummaksi ja kuluttaja on tottunut tähän kokoon, jota käytetään kaikissa niissä juomissa, joiden voidaan katsoa kilpailevan siiderin kanssa, erityisesti oluissa ja virvoitusjuomissa. Siideriä myydään enää hyvin vähän Belgian oikeuden mukaan vaadituissa 0,375 litran pulloissa. Tämän sijasta 0,33 litran pakkauksissa myytävä siideri on otettu ulkomailla hyvin vastaan, ja suuri enemmistö jäsenvaltioista hyväksyy ja sallii siiderin markkinoinnin 0,33 litran pakkauksissa.

9. Se tosiasia, että jotkut jäsenvaltiot hyväksyvät siiderin myynnin 0,33 litran pakkauksissa ja jotkut, kuten Belgian kuningaskunta, eivät sitä hyväksy, rajoittaa kansallisen tuomioistuimen mielestä tavaroiden vapaata liikkuvuutta. Tämän lisäksi Belgian vähittäismyyjät, erityisesti supermarketit, merkitsevät näkyville yhä useammin yksikköhinnan, ja näin kuluttajalla on mahdollisuus vertailla hintoja eikä Belgian markkinoita ole tarpeen sulkea pakkaukselta, joka on yleisesti käytössä muissa jäsenvaltioissa.

II Kysymykset ja huomautukset

10. Tribunal de Commerce de Bruxelles on saattanut asian EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ennakkoratkaisun seuraavista kysymyksistä:

"1) Onko EY:n perustamissopimuksen 30 artikla esteenä sille, että tiettyjen nesteiden pakkaamista valmispakkauksiin tilavuuden mukaan koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 19 päivänä joulukuuta 1974 annetun direktiivin 75/106/ETY, jota on muutettu 23.11.1979 annetulla direktiivillä 79/1005/ETY ja jossa säädetään siirtymäkaudesta, mukaan jäsenvaltiot voivat vielä tänäänkin, eli noin 20 vuotta myöhemmin, halutessaan sallia tai olla sallimatta muiden kuin direktiivin liitteessä III mainittujen myyntipakkauksien käyttämisen, vaikka tämän ajan kuluessa tavat ovat muuttuneet ja 0,33 litran pullojen käyttämisestä on tullut maailmanlaajuisesti suosittua, kun otetaan huomioon, että tästä voi aiheutua, ja esillä olevassa asiassa aiheutuu, eroja kansallisten lainsäädäntöjen välille, mikä puolestaan johtaa siihen, että jäsenvaltiot, jotka rajoittavat pakkaustyyppien määrää, kuten Belgia, joka rajoittaa siiderin pakkaamisessa käytettäviä pakkaustyyppejä, käyttävät näin toimia, joiden tavoitteena tai vaikutuksena on tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoittaminen.

2) Onko tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaate ja tiettyjen nesteiden pakkaa-

mista valmispakkauksiin tilavuuden mukaan koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 19 päivänä joulukuuta 1974 annettu direktiivi 75/106/ETY, jota on muutettu 23.11.1979 annetulla direktiivillä 79/1005/ETY, huomioon ottaen jäsenvaltioilla katsottava olevan oikeus panna direktiivi täytäntöön siten, että kansallisessa lainsäädännössä kielletään käyttämästä myynnissä muita kuin direktiivin liitteessä III mainittuja pakkauksia, kuten esillä olevassa asiassa 0,33 litran pulloja siiderin myynnissä?"

11. Cidre Stassen ja H. P. Bulmer (jäljempänä Stassen), Belgian kuningaskunta, Saksan liittotasavalta, Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta, neuvosto ja komissio ovat esittäneet kirjalliset huomautukset. Cidrerie Ruwet osallistui suulliseen käsittelyyn.

III Pääasia

A *Kyse ei ole yksinomaan valtion sisäisestä asiasta*

12. Cidrerie Ruwet väittää, että kyseessä on yksinomaan valtion sisäinen asia. Kuninkaan päätös on kuitenkin yleisesti sovellettavissa oleva säädös eikä EY:n perustamissopimuksen 30 artiklaa voida jättää soveltamatta vain sen vuoksi, että kyseisessä kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa kaikki asiaan liittyvät seikat rajoittuvat yhden jäsenvaltion alueelle.[6] Kuninkaan päätös voi selvästi vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen.

B *Direktiivin pääasialliset ominaispiirteet*

13. Ennen perustamissopimuksen 30 artiklan käsittelyä on tarpeen palauttaa mieleen ongelman ytimenä olevien direktiivien tärkeimmät asiaan liittyvät säännökset. Neuvoston direktiivi 75/106/ETY on perusdirektiivi ja sitä on muutettu useaan otteeseen.[7]

14. Direktiivi 75/106/ETY, kuten sen otsikosta ja ensimmäisestä perustelukappaleesta käy ilmi, on annettu EY:n perustamissopimuksen 100 artiklan (josta on tullut EY 94 artikla) nojalla, tarkoituksenaan lähentää jäsenvaltioiden valmispakkauksissa myytäviä nesteitä koskevaa lainsäädäntöä, koska tämä lainsäädäntö estää jäsenvaltioiden välistä kauppaa. Tämä direktiivi koskee nestemäisten tuot-

6 — Yhdistetyt asiat C-321/94, ja C-324/94 Pistre ym., tuomio 7.5.1997 (Kok. 1997, s. I-2343, tuomion 44 kohta, jäljempänä Pistre-tapaus).

7 — Muutettu valmispakkauksista annettujen neuvoston direktiivien 75/106/ETY ja 76/211/ETY liitteiden mukauttamisesta tekniikan kehitykseen 28 päivänä syyskuuta 1978 annetulla komission direktiivillä 78/891/ETY (EYVL 1978, L 311, s. 21), 23.11.1979 annetulla neuvoston direktiivillä 79/1005/ETY, 18.12.1984 annetulla neuvoston direktiivillä 85/10/ETY (EYVL 1985, L 4, s. 20), 7.6.1988 annetulla neuvoston direktiivillä 88/316/ETY (EYVL 1988, L 143, s. 26), ja 21.12.1989 annetulla neuvoston direktiivillä 89/676/ETY (EYVL 1989, L 398, s. 18).

teiden myyntiä "yksittäisissä 5 millilitran ja 10 litran välillä olevissa määrämitoissa nämä mitat mukaan lukien". [8]

15. Direktiivin 75/106/ETY tärkeimmässä säännöksessä täsmennetään yksityiskohtaiset edellytykset ETY:n pienen "e"-merkin käyttämiselle kussakin valmispakkauksessa. Tässä tapauksessa on kuitenkin kyse ainoastaan yhteisön sisällä markkinoilla olevien siiderien valmispakkauksien tilavuutta koskevista säännöksistä.

16. Direktiivin 75/106/ETY neljännessä perustelukappaleessa todetaan, että

"on tarpeen siinä määrin kuin mahdollista vähentää sisältöjen tilavuuksien lukumäärää, jotka ovat saman tuotteen osalta liian lähellä toisiaan ja jotka sen vuoksi saattavat johtaa kuluttajaa harhaan; huomioon ottaen kuitenkin valmispakkausten erittäin suuret varastot yhteisössä, tämä vähentäminen voidaan toteuttaa vain asteittain".

8 — 1 artikla, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivin 79/1005/ETY 1 artiklalla.

17. Direktiivin 75/106/ETY 4 artiklan 2 kohta kuuluu alkuperäisessä muodossaan seuraavasti:

"Näiden valmispakkausten osalta hyväksytään ainoastaan liitteessä III esitetyt nimellistilavuudet."

18. Edellä pakkauskokojen täydelliseksi yhdenmukaistamiseksi esitetty tapa osoittautui toteuttamiskelvottomaksi ja sitä on myöhemmin muutettu olennaisesti. Direktiivin 79/1005/ETY johdanto-osan kolmannessa perustelukappaleessa todetaan, että

"antaessaan direktiivin 75/106/ETY neuvosto, tarkoituksenaan parantaa kuluttajan suojaa, pyysi komissiota tekemään ennen 31 päivää joulukuuta 1980 uuden ehdotuksen liitteessä III olevan nimellistilavuuksien luettelon lyhentämisestä siten, että siitä poistetaan liian lähellä toisiaan olevat arvot".

Saman direktiivin johdanto-osan kuudennessa perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

"Tietyillä jäsenvaltioilla tulee olemaan vaikeuksia vähentää nimellistilavuuksien lukumäärää; sen vuoksi näitä jäsenvaltioita varten tulisi laatia säännökset siirtymäkaudesta, mikä ei kuitenkaan saa haitata yhteisön sisäistä kauppaa kysymyksessä olevilla tuotteilla tai vaarantaa tämän direktiivin voimaansaattamista muissa jäsenvaltioissa."

19. Tämän vuoksi 4 artiklaa muutettiin. Uusi 4 artiklan 1 kohta kuuluu seuraavasti:

"1. Kaikissa 3 artiklassa tarkoitetuissa valmispakkauksissa on oltava ilmoitus nesteen tilavuudesta, jota kutsutaan 'sisällön nimellistilavuudeksi', joka niiden on sisällettävä liitteen I mukaisesti."

Direktiivin 75/106/ETY 4 artiklan 2 kohta poistettiin ja korvattiin säännöksellä, joka ei ole merkityksellinen nyt esillä olevan asian kannalta.

20. Kaikkien näiden toimien tarkoituksena on edistää "ETY-merkin" käyttöä eräänlaisena "passina". Näin ollen 3 artiklassa säädetään, että:

"1. Liitteen I mukaiset valmispakkaukset saadaan merkitä liitteessä I olevassa 3.3 kohdassa tarkoitetulla ETY-merkillä.

2. Niitä koskevien metrologisten tarkastusten edellytykset määritellään liitteessä I olevassa 5 kohdassa ja liitteessä II."

21. Siideri ja päärynäsiideri sisältyvät direktiivin liitteeseen III.[9] Kyseisessä liitteessä olevassa 1 kohdan 6 alakohdassa on "sisällön nimellistilavuus litroina" -nimisen sarakkeen alla määrätty näiden tuotteiden osalta "pysyvästi sallituiksi" koko 0,375 litraa, mutta ei kokoa 0,33 litraa.

22. 4 artiklan 2 kohdan poistamisen jälkeen tämän kohdan oikeudellinen merkitys liitteessä III käy ilmi 5 artiklan 1 kohdasta,[10] joka kuuluu seuraavasti:

"5(1). Jäsenvaltiot eivät saa kieltää, estää, eivätkä rajoittaa sellaisten valmispakkausten saattamista markkinoille alueellaan, jotka täyttävät tämän direktiivin vaatimukset,

9 — Direktiivin 75/106/ETY liite III, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivin 79/1005/ETY 8 artiklalla.

10 — Siten kuin se on muutettuna direktiivin 79/1005/ETY 5 artiklalla.

perusteilla, jotka liittyvät valmispakkausten tilavuuksien määrittämiseen tai menetelmiin, joilla ne on tarkastettu, taikka nimellistilavuuksiin, jos nämä on esitetty liitteessä III."

C *Direktiivillä luotu harmonisointitaso*

23. Pyrkimys täydellisen yhdenmukaisuuden saavuttamisesta hylättiin ainakin väliaikaisesti direktiivillä 79/1005/ETY tapahtuneen direktiivin 75/106/ETY 4 artiklan 2 kohdan poistamisen johdosta. Tämän vuoksi on yleisesti hyväksytty, että kyseessä on valinnainen yhdenmukaistamisdirektiivi. Se ei kiellä jäsenvaltioita sallimasta tuotteiden markkinointia muissakin kuin direktiivissä määritellyissä pakkaustilavuuksissa.

24. Määriteltyjen pakkaustilavuuksien osalta direktiivin 75/106/ETY 5 artiklassa, sellaisena kuin se on muutettuna, estetään jäsenvaltiota kieltämästä sellaisten valmispakkauksiin pakattujen tuotteiden markkinointia, jotka ovat muuten direktiivin mukaisia. Belgian hallitus, jota Cidrerie Ruwet tukee, katsoo kuitenkin, a contrario, että jäsenvaltioon, joka kieltää direktiiviä vastaamattomien tuotteiden markkinoinnin, ei direktiivin johdosta voida soveltaa perustamissopimuksen 30 artiklaa mukaan lukien välttämätön suhteellisuusperiaatteen noudattamista koskeva vaatimus.

25. Mielestäni on kuitenkin selvää, että 4 artiklan 2 kohdan poistaminen direktiivillä 79/1005/ETY [11] teki direktiivistä 75/106/ETY osittaisen yhdenmukaistamisdirektiivin. Se ei kuitenkaan vaikuta suoraan perustamissopimuksen 30 artiklan nojalla suoritettavaan valvontaan silloin, kun kyseessä on tuotteiden myynti pakkaustilavuuksissa, joista direktiivissä ei säädetä.

26. Johdettu yhteisön oikeus on annettu perustamissopimuksen perusteella; johdetun oikeuden tulee noudattaa perustamissopimuksen perusperiaatteita, ja tämän vuoksi, kuten Stassen toteaa, sitä tulee tulkita yhdenmukaisesti perustamissopimuksen kanssa ja erityisesti konkreettisessa tapauksessa "ottaen huomioon tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevat määräykset". [12] Vaikka johdettu oikeus voikin, olosuhteiden niin vaatiessa, itsessään johtaa mahdolliseen liikkuvuuden rajoittamiseen, tällaiseen lopputulokseen saadaan päätyä vain tavoitteiden osalta suoritetun huolellisen punninnan jälkeen. [13] Mielestäni direktiiviä ei voi tulkita siten, että kaupan rajoitus katsottaisiin tässä asiassa Belgian hallituksen esittämän a contrario -tyyppisen päättelyn mukaisesti

11 — Tässä yhteydessä tulee huomata, että asiassa C-244/78, Union Laitière Normande v. French Dairy Farmers, 12.7.1979 annettu tuomio (Kok. 1979, s. 2663, 11 ja 12 kohta) annettiin ennen direktiivin 79/1005/ETY antamista. Tämän lisäksi asiassa oli pääasiallisesti kyse silloin direktiivin 7 artiklaan sisältyneen Yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevan poikkeuksen soveltamisesta. Lopuksi asian tosiseikat koskivat nimenomaisen poikkeuksen soveltamiseen perustuvaa jäsenvaltion kieltoa markkinoida tuotetta direktiivin mukaan sallittujen tilavuuksien mukaisissa pakkauksissa eivätkä ne koske, kuten kyseisessä tapauksessa, sellaista jäsenvaltion kieltoa, joka ei perustu jonkin nimenomaisen, direktiivissä yksilöimätöntä tuotteen pakkaustilavuutta koskevan poikkeuksen soveltamiseen.

12 — Asia C-315/92, Verband Sozialer Wettbewerb v. Clinique Laboratories ja Estée Lauder, tuomio 2.2.1994 (Kok. 1994, s. I-317, Kok. Ep. XV, s. I-13, 12 kohta).

13 — Katso asiassa C-220/98, Estée Lauder Cosmetics v. Lancaster Group, tuomio 13.1.2000 (Kok. 2000, s. I-117) antamani ratkaisuehdotus (jäljempänä Estée Lauder -tapaus).

hyväksytyksi. Yhdyn Stassenin esittämään väitteeseen siitä, että Belgian hallituksen näkökannasta seuraa, että direktiivin katsottaisiin olevan pelkästään kyseisen jäsenvaltion osalta pullokokojen täydelliseen yhdenmukaistamiseen tähtäävä direktiivi. Seurauksena voisi olla Belgian markkinoiden eristäminen.

27. Tämän lisäksi, kuten Cidrerie Ruwet toteaa, yhteisöjen tuomioistuin lausui Cassis de Dijon -tapauksessa, että perustamissopimuksen 30 artikla soveltuu "alkoholin tuotantoa ja kaupan pitämistä koskevien yhteisten säännösten puuttuessa". [14] Tämä on kyseisessä tapauksessa tilanne pullokokojen osalta. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on vakiintuneessa oikeuskäytännössään lausunut, "koska jäsenvaltioiden lainsäädäntöä ei ole yhdenmukaistettu, 30 artiklan mukaan kiellettyjä ovat sellaiset jäsenvaltioiden välisen kaupan esteet, jotka aiheutuvat tietyn jäsenvaltion säännösten soveltamisesta muista jäsenvaltioista tuotuihin tavaroihin, jos tavaroita valmistetaan ja myydään muissa jäsenvaltioissa laillisesti mutta tavaroiden on silti täytettävä tämän jäsenvaltion säännöksissä säädetyt edellytykset, jotka koskevat esimerkiksi tavaran esillepanoa, pakkausmerkintöjä tai pakkausta, siitä huolimatta, että edellytykset soveltuvat erotuksetta sekä kotimaisiin että maahantuotuihin tuotteisiin". [15]

28. Vastoin Belgian hallituksen väitettä kyseessä ei ole tilanne, jossa erityissäännös syrjäyttää yleissäännöksen, vaan tilanne, jota direktiivin 75/106/ETY 5 artiklan, sellaisena kuin se on muutettuna, mukainen velvollisuus ei kata. Tästä seuraa, että tilanteeseen sovelletaan edelleenkin perustamissopimuksen 30 artiklaa. Komission parlamentin kysymykseen antamassaan vastauksessa ilmaisema vastakkainen näkökanta, [16] jota Belgian hallitus lainasi, on muuttunut vuosien varrella, kuten komissio totesi suullisissa huomautuksissaan. Tämä ei kuitenkaan voi rajoittaa yhteisöjen tuomioistuimen suorittamaa direktiivin tulkintaa.

29. Näiden johtopäätösten valossa neuvoston Stassenin toissijaista perustetta vastaan puolustaman direktiivin 76/106/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna, pätevyys ei ole kyseenalainen.

D *Suhteellisuus*

30. Belgian hallitus, jota Cidrerie Ruwet tukee, väittää toissijaisesti, että kuninkaan päätöksen sisältämä kaupan rajoitus on perusteltu, koska se on säädetty kuluttajansuojaa koskevan edun vuoksi. Tämä etu epäilemättä "kuuluu pakottaviin vaatimuksiin, joiden nojalla yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 30 artiklassa tar-

14 — Edellä alaviitteessä 5 mainittu Cassis de Dijon -tapaus, tuomion 8 kohta.

15 — Asia C-470/93, Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln v. Mars, tuomio 6.7.1995 (Kok. 1995, s. I-1923, 12 kohta).

16 — Komission kirjalliseen kysymykseen antama vastaus 1176/81 (EYVL 1982, C 92, s. 2).

koitettua tavaroiden vapaata liikkuvuutta voidaan rajoittaa". [17]

31. Arvioitaessa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymyksiä viitekehyksenä on perustamissopimuksen 30 artikla, jossa kielletään kaikki "tuonnin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet". Tätä artiklaa on perustamissopimuksen perusvapautena tulkittava laajentavasti:

"Määrällisiä rajoituksia vaikutukseltaan vastaavina toimenpiteinä pidetään kaikkia kauppaa koskevia jäsenvaltioiden säännöksiä, jotka voivat rajoittaa yhteisön sisäistä kauppaa suoraan tai välillisesti, tosiasiallisesti tai mahdollisesti." [18]

32. Kansallinen tuomioistuin on todennut, että Belgian sääntö tosiasiassa rajoittaa siiderin kauppaa yhteisön sisällä. Näin ollen se on ensinäkemältä perustamissopimuksen 30 artiklan mukaan kielletty.

33. Kysymyksenä on siis se, onko Belgian 0,33 litran siideripullojen vapaata liikkuvuutta rajoittava laki välttämätön kuluttajansuojaa koskevan pakottavan vaatimuksen täyttämiseksi. [19]

34. On kuitenkin huomattava, että jopa täydellisen yhdenmukaistamisdirektiivin ollessa kyseessä, silloin kun jäsenvaltioiden on ryhdyttävä toimiin kuluttajien suojelemiseksi, tällaisten toimien tulee olla oikeassa suhteessa niillä tavoiteltuun päämäärään nähden [20] ja niiden on oltava perustamissopimuksen mukaisia. [21]

35. Kuten Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus ja komissio tuovat esille, kyse ei ole siitä, onko rajoitus abstraktisti arvioiden välttämätön, vaan siitä, onko jokin tietty rajoitus todellisuudessa perusteltu kaikkien asiaan vaikuttavien seikkojen huomioonottamisen jälkeen. [22] Tähän liittyen haluan painottaa, kuten ratkaisuehdotuksessani asiassa Bluhme [23] sitä, että päätös todellisten oikeuttamisperusteiden olemassaolosta kuuluu yhteisön oikeuden mukaan kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan, jonka on sovellettava sen osalta yhteisöjen tuomioistuimen antamia tulkintakriteerejä.

36. Yhteisöjen tuomioistuin voi avustaa sitä osoittamalla huomioon otettavia seik-

17 — Edellä alaviitteessä 13 mainittu Estée Lauder -tapaus, tuomion 25 kohta.

18 — Asia 8/74, Procureur du Roi v. Dassonville, tuomio 11.7.1974 (Kok. 1974, s. 837, Kok. Ep. II, s. 349, 5 kohta); Pistre-tapaus, 4 kohta.

19 — Edellä alaviitteessä 5 mainittu Cassis de Dijon -tapaus, tuomion 8 kohta.

20 — Asia C-77/97, Österreichische Unilever v. Smithkline Beecham Markenartikel, tuomio 28.1.1999 (Kok. 1999, s. I-431, 27 kohta).

21 — Asia C-120/95, Decker v. Caisse de Maladie des Employés Privés, tuomio 28.4.1998 (Kok. 1998, s. I-1831, 27 kohta).

22 — Asia 94/82, De Kikvorsch, tuomio 17.3.1983 (Kok. 1983, s. 947, 12 kohta).

23 — Asia C-67/97, Ditlev Bluhme, tuomio 3.12.1998 (Kok. 1998, s. I-8033, julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen 34 ja 35 kohta, jäljempänä Bluhme-tapaus).

koja, ja määrittelemällä mikä on yhteisön oikeuden mukainen kuluttajan näkökulma asiaan. [24]

37. Lähtökohtana on tavanomaisella tavalla valistuneen sekä kohtuullisen tarkkaavaisen ja huolellisen keskivertokuluttajan oletetut odotukset. [25] Suojan tosiasiallinen taso vaihtelee tuotteen ja markkinoiden mukaan. Yhteisöjen tuomioistuin on esimerkiksi ottanut huomioon oikeuttamisperusteena vaatimuksella mahdollisimman selvien tietojen antamisvelvollisuudesta sellaiset laatuerot, joita keskivertokuluttajan ei ollut helppo havaita ("kristallilasi" ja "kristallinen"), erityisesti silloin, kun tuotetta ei osteta säännöllisesti. [26]

38. Koska kysymyksessä on 30 artiklasta tehty poikkeus, kansallisen toimenpiteen tulee olla välttämätön, ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään, tässä kuluttajansuojaan, ja lisäksi vaaditaan, että tätä päämäärää ei ole mahdollista saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä. [27] Seikkoja, jotka kansallinen tuomioistuin voi ottaa huomioon välttämättömyyttä määritellessään ei ole rajoitettu laissa eikä a priori. Kyseisessä tapauksessa on useita huomioitavia seikkoja.

39. Ensiksi voidaan ajatella, että kilpailevien tuotteiden toisiaan lähellä olevat tilavuudet aiheuttavat todennäköisesti sekaannusta. Kuten Belgian hallitus tuo esiin, direktiivi perustuu oletukseen, että markkinoille saatettavien valmispakkauksiin pakattujen nesteiden pakkaustilavuuksien lukumäärän rajoitus suojaa kuluttajaa sekaannukselta hänelle tarjotun määrän osalta erityisesti silloin, kun tilavuudet ovat lähellä toisiaan. Yksi sekaannustyyppi koskee arvoa tilavuutta kohti. Esimerkiksi jos hyllyssä on kaksi siideripulloa, 0,33 litran pullo, joka on riidan kohteena ja 0,375 litran pullo, joka on direktiivissä 75/106/ETY olevan liitteen III nojalla pysyvästi sallittu, ja kumpikin myydään samaan hintaan, kuluttaja ei ehkä katso tarpeeksi tarkasti pulloja huomatakseen, että 0,375 litran pullo on halvempi, koska 4,5 senttilitran ero on pieni herättääkseen hänen huomiotaan. Kansallisen tuomioistuimen tulee kuitenkin lähteä oletuksesta, että kuluttaja on tavanomaisella tavalla valistunut sekä kohtuullisen tarkkaavainen ja huolellinen.

40. Toiseksi on todettava, että muut toimet saattavat vähentää sekaantumisvaaraa tai poistaa sen kokonaan. Saksan hallitus katsoo, että yhteisöjen tuomioistuin on ratkaissut samanlaisen tapauksen asiassa Kelderman. [28] Kyseisessä tapauksessa Alankomaiden hallitus väitti, että Broodbesluit (Alankomaiden leipää koskeva päätös) asetti selvät rajoitukset leivän eri muodoille ja painoille, joiden tarkoituksena oli estää se, että kuluttaja joutuisi harhaanjohde-

24 — Edellä alaviitteessä 13 mainittu Estée Lauder -tapaus, julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen 27 ja 28 kohta.

25 — Idem, 27 kohta.

26 — Asia C-51/93 Meyhui v. Schott Zwiesel Glaswerke, tuomio 9.8.1994 (Kok. 1994, s. I-3879, 11 kohta).

27 — Edellä alaviitteessä 23 mainittu Bluhme-tapaus, tuomion 35 kohta.

28 — Asia 130/80, Kelderman, tuomio 19.2.1981 (Kok. 1981, s. 527).

tuksi leivän määrän suhteen.[29] Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että "tarvittavien tietojen antaminen kuluttajalle on helppo varmistaa asianmukaisilla keinoilla, kuten vaatimalla otettavaksi merkintöihin esim. maahantuodun tuotteen painoa ja erityistä koostumusta koskevat tiedot".[30]

41. Tällaisia muita sekaannusvaaraa vähentäviä toimia voidaan johtaa muista yhteisöjen oikeudessa asetetuista oikeudellisista velvollisuuksista.[31] Kuten kaikista asiassa esitetyistä huomautuksista Belgian hallitus ja Cidrerie Ruwet poislukien käy ilmi, niiden osalta on todettava, että yhteisön oikeudessa on olemassa muita direktiivejä, joissa säädetään toimenpiteistä kuluttajan suojaamiseksi kilpailevien tuotteiden toisiaan lähellä olevista tilavuuksista mahdollisesti johtavilta sekaannuksilta. Komissio on viitannut kuluttajansuojasta kuluttajille tarjottavien tuotteiden hintojen ilmoittamisessa 16.2.1998 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 98/6/EY.[32] Jäsenvaltioiden tuli saattaa tämä direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöä viimeistään 18.3.2000.[33] Direktiivin 3 artiklassa olevan, sekä myyntihinnan että yksikköhinnan, ilmoittamista koskevan vaatimuksen ansiosta pystytään vertailemaan suoraan keskenään kahden sellaisen erikokoisen siideripullon tilavuutta kohti laskettua hintaa, joihin ei ole merkitty tilavuutta. Yhdistynyt kuningaskunta huomauttaa kuitenkin, että mittayksikköä kohti lasketun hinnan ilmoittamisvelvollisuus ei yksin välttämättä suojaa kuluttajaa riittävästi, koska jäljelle jää vielä muita, esimerkiksi pakkauksen laatuun ja kokoon liittyviä kysymyksiä.

42. Jos 0,33 litran pakkaus on tosiasiassa tullut 0,357 litran pakkauksen kustannuksella laajasti suosituksi, tämä seikka on tietenkin otettava huomioon määriteltäessä kuluttajan sekaannuksen todennäköisyyttä, ja sen arvioinnissa on otettava myös huomioon kilpailevien tuotteiden, kuten oluiden ja virvoitusjuomien pakkauskoot.

43. Edellä esitetyn valossa olen sitä mieltä, että direktiiveissä 75/106/ETY ja 79/1005/ETY, sellaisina kuin ne ovat muutettuina, joilla säännöstöä ei yhdenmukaisteta täydellisesti, ei itsessään sallita tai vaadita sitä, että jäsenvaltiot kieltävät siiderin myynnin alueellaan muissa kuin direktiivin 75/106/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna, liitteessä III olevan 1 kohdan c alakohdassa mainittujen tilavuuksien suuruisissa valmispakkauksissa. Jokainen tällaisen kiellon asettava sääntö kuuluu EY:n perustamissopimuksen 30 artiklan soveltamisalaan ja voi olla perusteltu kuluttajansuojaa koskevan pakottavan vaatimuksen vuoksi ainoastaan, jos se on välttämätön ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään.

29 — Idem, 11 kohta.

30 — 12 kohta.

31 — Edellä alaviitteessä 23 mainittu Bluhme-tapaus, tuomion 36 kohta; asia C-383/97, rikosoikeudenkäynti Van Der Laania vastaan, tuomio 9.2.1999 (Kok. 1999, s. I-731).

32 — EYVL 1998, L 80, s. 27.

33 — Direktiivin 11 artikla.

IV Ratkaisuehdotus

Ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Tribunal de Commerce de Bruxellesin esittämiin kysymyksiin seuraavasti:

1) Tiettyjen nesteiden pakkaamista valmispakkauksiin tilavuuden mukaan koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 19 päivänä joulukuuta 1974 annetussa neuvoston direktiivissä 75/106/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 23.11.1979 annetulla neuvoston direktiivillä 79/1005/ETY, ei vaadita jäsenvaltioita kieltämään siiderin markkinointia alueellaan muina kuin tämän direktiivin liitteessä III määriteltyinä pakkaustilavuuksina.

2) Tällainen kielto on EY:n perustamissopimuksen 30 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 28 artikla) mukaan kielletty ja on yhteisön oikeuden vastainen toimenpide, ellei se ole välttämätön pakottavan yleistä etua koskevan vaatimuksen, kyseisessä tapauksessa kuluttajansuojan, vuoksi, silloin kun on selvitetty, että tavanomaisella tavalla valistunut, kohtuullisen tarkkaavainen ja huolellinen keskivertokuluttaja sekoittaa nestemäiset valmispakkauksiin pakatut tuotteen niiden toisiaan lähellä olevien pakkauskokojen vuoksi.